

CHRISTIAN ANDERSEN

Christian Andersen blev født i 1923 og boede på Trøjborg i sin barndom. Han fortæller om sit arbejde for DSB, om sit ophold i Frøslevlejren og om tiden efter 2. Verdenskrigs afslutning. Erindringer er en Fritekst. Læs/se her erindringer i sin fulde længde.

Interview af Dorte Bjerregaard d. 26. februar 2019 i Fritekst

Christian Andersen er født på Trøjborg i Aarhus i 1923. Hans far var kurvemager og hans mor var syerske.

ARBEJDET FOR DSB

I 1941 startede jeg ved DSB. Som led i uddannelsen kom man på tre Stationer. Først en landstation, så en bystation og så en landstation med post. De tre stationer, jeg var på, var Svebølle ved Kalundborg, Vejle og Troldhede. Jeg kom på Troldhede Station i september 1944. Troldhede var den gang under krigen en større stationsby med en 4 – 500 indbyggere og en stor postekspedition med 4 postbude. Jeg fik et værelse hos en skomager. Man

spiste i et pensionat lige over for stationen. Det var en privat kone, der havde det, og vi var en 15 – 20 stykker, som spiste der. Dengang var der tre købmænd, en bager, et afholdshotel og en kro, der hed Troldhede Kro.

Det var et spændende sted dengang, for da blev der gravet brunkul nord for Troldhede ved Nørre Vium og Ejstrup. Det var et jernbaneknudepunkt, som gik fra Kolding op til Troldhede, og toget gik jo til Aarhus, hvor min mor og far boede oppe på Trøjborg. Så det var et udmærket sted at være.

Der var et langt sidespor ud til brunkulslejrene helt op til Ejstrup. Der blev læsset 20 – 25 brunkulsvogne hver dag til Midtkraft i Aarhus. Der var masser af arbejdere i brunkulslejrene, og de skulle jo sende penge hjem til konen. Så der var en masse fremmede mennesker i Troldhede.

I Troldhede kom jeg til at kende lidt mere til modstandsbevægelsen. Der var ingen tyskere i Troldhede, slet ikke, der var kun brunkulsfolk. Der var kun nabostationen Borris, hvor der lå et gammelt militært øvelsesterræn fra den danske hær, og så var der en stor tysk telefoncentral i Kibæk. Vi var altid 3 – 4 trafikelever på Troldhede Station.

Sidst i krigen omkring 1944 kom der tyske jernbanefolk til Troldhede. De skulle ikke deltage i stationsarbejdet, men det var selvfølgelig meningen, at de skulle overtage arbejdet, hvis det var. De ville gerne være kollegaer, men vi ville ikke snakke tysk, selv om vi kunne.

Vi havde nogle store kort over vestfronten, og hvordan det gik med invasionen. Det ville vi gerne vise dem, men det var det eneste samvær, vi havde med dem. De skulle på skole i Herning. De fik ikke friplads, og vi forlangte, at de gik om til billetsalget og købte billet. Det fandt de sig i.

Jeg havde en kollega, der hed Jørgen, hvis bror i København sendte bladet Frit Danmark. Den delte vi så ud med postbudene. Det gik stille og roligt, men jeg var ikke medlem af nogen illegal bevægelse.

ARRESTERET OG SENDT TIL FRØSLEV

Men det gik selvfølgelig galt til sidst. Vi havde jo sendt de illegale aviser ud med postbuddet, og der var et af landpostbudene, vi var lidt usikre på, jeg har ham mistænkt for at angive os, men det ved vi jo ikke. Der skete det, at min kollega

Jørgen blev afhentet til afhøring, jeg tror det var af tysk jernbanevæsen inde i Herning. Han skyndte sig at gå under jorden.

Så kom der en eller to nedkastning med faldskærm med våben og den slags ting. En landede ved en stor jernbanevægt ude ved Nørre Virum lidt nord for stationen, hvor der blev læsset en masse brunkul vel omkring 40-50 vognlæs hver dag. Så var der en portør fra Skjern, der arbejdede i Troldhede. Han havde så samlet sprængstof op i en kuffert, og var taget med toget hjem til Skjern, og da han kom til Skjern, bliver han arresteret. Så der er nogen, der har angivet ham overfor tyskerne.

Så lørdag morgen bliver der smidt med sten mod min rude i gavlen, så jeg tænker: "så nu har du sovet for længe Christian". Der stod to mennesker med bløde filthatte og en portør fra stationen, og det var så Gestapo. Jeg blev forhørt på stationen, jeg han sagtens klare mig på tysk, men jeg bliver let hidsig, og jeg var selvfølgelig også bange, så stationsforstanderen blev jo vækket og kom ud og blandede sig i det, men han blev hurtigt jaget væk.

Vi var tre mand fra Troldhede station: en portør og en ekstraarbejder og så Christian Andersen. Vi blev alle kørt til Skjern, og der sad ham portøren fra Skjern. Han var meget forslået. Han blødte flere steder i ansigtet. Han havde fået mange tæsk, kunne vi se. Det viste sig, at han havde fyldt en kuffert med ting fra nedkastningen. Der var blandt andet håndbøger i sabotage. Jeg fik en af de her håndbøger i sabotage. De lå i containeren og dem var der en tre-fire stykker af.

Så var det, vi kom ind på – jeg tror det hed Hotel Grønholdt eller sådan? Det var en lørdag i februar 1945. Vi blev kørt derfra. Der var en dansk frivilligtysker i soldateruniform. Jeg fik håndjern på, og blev lænket sammen med en portør nede fra en naboby til Skjern. Sognefogeden havde kørt de her containere ind til stationen, som vi skulle læsse på lastbiler.

Jeg har min lommebog fra 1945, hvor jeg skrev, hvad jeg skulle lave hver dag. Den havde jeg i min jakkelomme den dag jeg blev taget. Her kan man se, at jeg blev arresteret d. 25. februar kl. 7.30 i Troldhede på mit værelse og ført videre til Skjern og til Aarhus, hvor vi ankom kl. 17.00. Jeg blev sat ind i celle 60 i Aarhus Arrest.

Om torsdagen kom jeg i forhør. Jeg blev hentet i arresten før klokken syv om morgenen, derefter var jeg i forhør cirka fem timer – ingen mad eller noget som

helst, og så var jeg var tilbage i cellen kl. 22.30 om aftenen. Det var sgu en hård dag, og det forhør var træls.

LIVET I FRØSLEVLEJREN

Jeg blev så hentet i celle 60 og kl. ca. fire blev vi kørt til Aarhus godsbanegård. Her fik vi en pakke fra Røde Kors, og så kørte toget cirka klokken otte. Vi kom til Frøslev søndag d. 11. marts lidt før kl. 14. Så blev der middagsmad. Jeg var først i barak 16, så kom vi i barak 10 og til sidst i barak 8.

Vi var først i sådan en modtagerbarak, hvor vi blev afluset og vasket, der var vi den første nat. Vi kom heldigvis den dag, hvor der blev uddelt tobaksration..... men ja, det var allerede sluppet op om torsdagen. Vi fik i statsration fire pakker 10 styks cigaretter og en pakke tobak en gang hver anden måned eller sådan.

Vi blev lukket ind i selve lejren dagen efter i barak 10. Det var en købmand fra Åbenrå, der var barakformand der. Der boede vi på en tolvmandsstue, og til sidst var vi 40 mand på sådan en tolvmandsstue. På sin vis var der rart i Frøslev. Vi kom til at bo i nogle røde træbarakker. I lejren mødte jeg flere bekendte.

Efterhånden kom der flere og flere mennesker. Til sidst var vi knap 6000, og da måtte vi spise i fem spisehold, og det var 16 mandsborde, så det er klart, at man ikke fik lang tid til at spise.... måske 10 minutter. Det var dansk fængselsvæsen, der leverede maden. Det var god mad, og der var rigeligt af den.

Den sidste barak var den bedste. Der var skodder for om natten, men vi fik savet sådan, at vi kunne løfte en lem op, så vi kunne få luft oppe fra taget.

Der var en barak, der hed barak 2 – det var til vagabonder og den slags. De fik håret klippet af, ja, de blev klippet skaldet. Der var nogle sølle mennesker.

SKULLE I ARBEJDE?

Jo, jo, vi skulle arbejde, men det var helt til grin. Vi skulle jo stille op til appel om morgenen formentlig klokken otte, og det blev jo senere og senere, når man bliver så mange spisehold – ja det tog timevis. Vi skulle arbejde bagefter, så vi blev delt op i arbejds hold. Nogen skulle grave lyngtørv eller samle papir op, og nogen skulle grave ud til en svømmehal. Der gik en times tid eller to med sådan noget pil om morgenen – vi lavede jo ingenting – det var helt til grin.

NÅR MAN NU ER FANGE I FRØSLEV, VAR DER SÅ FRYGT FOR, AT MAN SKULLE BLIVE SENDT VIDERE?

Ja, det var det frygtelige, jeg kan huske, at der var en barakformand – købmanden fra Åbenrå i barak 10. Han fortalte os, at det farlige var, når der lige pludselig blev lavet en transport til Tyskland, og der så blev sendt 40, 50, 60, 70 eller hundrede mennesker ned til de tyske lejre – først til Hamburg og så videre. Og der havde lige afgået en transport, før vi kom derned.

Men ellers var det jo nærmest hyggelig at være der, ... der var desværre..... jeg ved ikke helt hvad der skete, men der var jo pigtråd omkring, og så var der miner ude i mellem. Men der var en, der var kravlet ud i minerne, og de sprang jo, så han døde af det.

DET VAR MARTS 45 DU KOM DERNED, KUNNE I MÆRKE AT KRIGEN VAR TÆT PÅ AT SLUTTE?

Ja, ja. Der var en masse rygter om, at der snart var fred. Men det var der jo altså ikke. Der var flere, der var begyndt at pakke. Det har jeg skrevet under d. 20. marts. I min bog har jeg skrevet, at jeg blev flyttet til barak 8 sammen med en skolelærer fra Hylke. Så fik jeg pakke og brev hjemmefra d. 6. april. Og så står der: Bremen faldet, Hannover omringet – og der er russisk offensiv. Så det var jo gode tegn.

KUNNE I MÆRKE I FRØSLEV, AT TYSKERNE MÅSKE VAR BLEVET LIDT MERE UROLIGE?

Ja hold op! Og over i barakken ved siden af, der var der en, der havde radio nedenunder gulvet inde på deres værelse. Så vi fik noget at vide. Og det var der lige til kapitulationen.

VIDSTE I PÅ FORHÅND AT DET VAR SLUT?

Nej, nej, det var d. 4. maj om aftenen. Meddelelsen fik jeg kl. 5.30 om morgenen d. 5. maj – og så begyndte afviklingen af Frøslevlejren. Men der var jo den ene barak, hvor de havde en radio, men de turde ikke fortælle om det.

TIDEN EFTER FRØSLEV

HVORDAN FOREGIK DET?

Det foregik ved, at vi fik billetter til toget, og så gik vi ind til Padborg Station. Det tog vel en lille halv time. Og så blev der lavet særtog. Jeg var jo ved DSB, så jeg meldte mig til, at jeg ville gerne klippe, men det var der mange, der havde gjort – selvfølgelig. Men jeg meldte mig så til at deltage ved det frivillige grænseværn, der var blevet til. Det blev til om lørdagen. D. 5. maj Kl. 16. Det var vist en Frøslev Bataljonen, 2 kompagni, første deling, 3. gruppe. Der var en leder, oberstløjtnant Skjoldager, det var også ham, der var lejrleder i Frøslev.

Søndag d. 6, maj blev jeg kørt ud til strandhotellet i Kollund. Så gik vi vagt fra Kollund, og der blev vi indkvarteret på Strandkroen. Vi gik vagt d. 7. maj om mandagen fra fire til seks. Vi gik de samme vagter som gendarmerne på Gendarmstien.

HVORDAN OPLEVEDE I DET. DER VAR JO TYSKE SOLDATER, SOM BLEV SENDT HJEM?

Jamen du skulle have set Kollund – jamen hele grænsen. Det var et cirkus uden lige. De kom strømmende. Vi havde vagt på landevejen til Sønderborg. De kom cyklende og kørende enkeltvis, eller de kom marcherende i kompagnier og kolonner; men de blev stoppet ved grænsen, og så måtte de gå resten af vejen. Bilerne blev efterladt på vejene. Så smed de alle deres våben lige ved grænsen. Der lå et kæmpe lager, så vi var jo nede og hente nogle våben.

Vi fik et armbind, og jeg gik sammen med en præst, kan jeg huske. Vi gik fra Kollund til Okseøerne, og vi havde en tysk karabin. Jeg havde aldrig skudt med et våben før, men jeg skulle jo prøve, at skyde ud over Flensborg Fjord. Vi gik så hele døgnet. Det var en spændende tid "ad Pommern til".

OPLEVEDE I SÅ OGSÅ, AT DER KOM EN FLYGTNINGESTRØM DEN MODSATTE VEJ AF TYSKE FLYGTNINGE, SOM KOM TIL DANMARK OG BOEDE I FLYGTNINGELEJRE EFTER KRIGEN?

Nej vi mødte ikke nogen, der kom sydfra, men vi standsede alle dem der gik den anden vej.

Der kom blandt andet tre eller fire biler kørende fra et tysk marinekompagni ude i Sønderborg. Vi tog alt fra dem, hvad de havde af danske penge. De havde tilsammen mellem 70 og 80.000 kr. Vi skulle have al hvad der var dansk, og det

var så danske penge vi tog fra dem.

Der var også et andet stort hotel i Kollund, Fjordhotellet, men det var sværtet til med tyskere. Og så var der et – jeg skulle til at sige drengekompagni oppe ved landevejen, men dem rørte vi slet ikke. Vi var bange for, at de ikke ville overgive sig, og det med at slås var jo meningsløst.

MEN DU NÅEDE VEL IKKE SELV AT VÆRE SOLDAT?

Nej, nej – og det gik jo galt med mine fødder, jeg kunne til sidst næsten ikke gå. Da vi rømmede Frøslevlejren, stod der et par russiske militærstøvler, og dem tog jeg så. Dem gik jeg med dernede, men sådan nogle vagtture, som vi gik, det havde jeg jo ikke prøvet før. Det var rigtige russiske filtstøvler. Jeg havde dem med hjem til Aarhus. Min onkel, bondemanden, han fik dem. Men det var en spændende tid.

HVOR LÆNGE VAR DU DERNEDE?

Jeg blev dernede til frihedsbevægelsen fik overtaget. Men det var først omkring 12, 13, 14. maj. Den danske brigade skulle så komme fra Sverige, men de kom så først ned til grænsen 7 eller 8 dage efter d. 5. maj. Før nåede de ikke frem.

HVAD SKER DER SÅ MED DIG, DA I BLIVER AFLØST?

Først ringede jeg til DSB og spurgte om jeg måtte blive dernede som grænsevagt. Det måtte jeg gerne, det var der ikke noget i vejen med. Det var jo spændende, jeg var 21 år dengang. Der lå et bjerg af rifler det ene sted og masser af cykler det andet sted. Og så gik de ind ved Kruså, tyskerne, og de sang jo. Tyskere de synger jo når de går, og de gik jo til fods hjem.

KOM DU SÅ TILBAGE TIL DSB?

Ja, jeg kom jo hjem og så havde jeg 3, 4, 5 dage fri eller sådan noget. Og så skulle jeg selvfølgelig tilbage til Trolldhede. Men den plads var besat, så jeg kom ud at afløse rundt omkring..... men først og fremmest fik jeg gulsot. Det var der mange der fik.

Jeg var jo på afløsning ude i Ikast, og jeg havde en kæreste den gang. Hun var ved banen i Herning. Hun boede på et værelse i Herning, og jeg tog med toget. Så skulle jeg hjem igen, men der kørte ikke flere tog. Så lånte jeg hendes cykel, og jeg var ikke engang kommet til Hammerum – så var jeg så træt, meget træt.

Jeg kunne fa'me ingen ting. Jeg måtte ned i grøften og ligge og hvile mig lidt, og så stod jeg op og kom i gang med cyklen igen.

Jeg sov så på en afløsserseng sådan en klapseng, som vi havde. Den stod i pakhuset, og så sov jeg der. Og så næste morgen, der var jeg gul over det hele. Det var gulsot, og det var selvfølgelig smitsomt. Det tog lang tid og man er meget træt. Jeg blev sygemeldt d. 28. maj 1945.

Kom man så på sygehuset?

Nej, jeg gik bare hjem. De gør ikke noget ved det, man får ingen medicin eller nogen ting, man skal bare overleve det.

OG DET HAR DU JO GJORT.

Ja, ja jeg er jo 94 år.